

Deres referanse:

Vår referanse:
20/81724 - 3

Dato:
19.02.2021

Høring - NOU 2020: 10 Straffelovrådets utredning nr. 2 - Inndragning av utbytte fra gjengkriminalitet Justis- og beredskapsdepartementet

Det vises til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 09.11.20.

Sør-Vest politidistrikt har følgende innspill til Straffelovrådets forslag og alternative tiltak:

1. Innledning

Sør-Vest politidistrikt deler Straffelovrådets hovedkonklusjon, når de på side 14 fremholder at:

"gjeldende rett i hovedsak gir tilstrekkelige hjemler for å sikre effektiv inndragning av utbytte fra gjengkriminalitet."

Gjeldende lovhjemler gir god fleksibilitet for domstolene, der domstolene kan utvise skjønn i hver enkelt sak. Utfordringene norsk politi har med inndragning, oppstår som følge av andre årsaker enn mangelfullt regelverk. Vi har valgt å beskrive noen slike i punkt 2 under.

På denne bakgrunn vil Straffelovrådets foreslåtte skille mellom inndragning med pønalt formål og inndragning etter nullstillingsprinsippet være unødvendig kompliserende. Skillet vil føre til redusert fleksibilitet for domstolene. I de fleste saker hvor påtalemyndigheten søker inndragning, vil det foreligge et straffbart forhold i bunn. Uskyldspresumsjonen vil da ikke være til hinder også for inndragning med et pønalt preg. Det vil, og bør, variere om det er de pønale eller gjenopprettende hensyn som kommer i forgrunnen ved inndragning. Særlig rettspraksis ved ulovlig fangst/fiske ([HR-2017-930-A](#) og [HR-2014-2070-A](#)) illustrerer dette godt.

Sør-Vest politidistrikt støtter imidlertid flere av de mindre justeringene i inndragningsbestemmelsene. Disse er nærmere omtalt under punkt 3 nedenfor. Det er kun bestemmelsene som antas å gi størst gevinst eller skape størst utfordringer som er kommentert.

Sør-Vest politidistrikt

Bestemmelser som ikke er kommentert mener vi kan la stå slik de lyder i dag. En mer ordrik eller eksemplifiserende lovtekst vil kunne redusere spillerommet til domstolene, og utgjør for så vidt også et avvik fra hvordan straffebud tradisjonelt utformes.

Justeringene bør kunne gjennomføres uavhengig av forslaget om et skille mellom pønal og nullstillende inndragning. Det vil gi den fordel at man ikke behøver å avvente videre utredning opp mot regler om eventuell konfiskasjon.

I tråd med Straffelovrådets fremgangsmåte i kapittel 13.4 og 13.5, ønsker vi i punkt 4 å fremheve noen øvrige suksessfaktorer som kan styrke arbeidet med inndragning. Ytterligere merknader til Straffelovrådets forslag i utredningens kapittel 13 fremgår av punkt 5.

2. Utfordringer som fører til mindre effektiv inndragning

Etter vårt syn er det hovedsakelig to utfordringer som står i veien for en mer effektiv bruk av inndragningsinstituttet; manglende kompetanse og begrensede ressurser.

Vi ser at det er et generelt behov for kompetansehevende tiltak knyttet til inndragningsarbeid i hele straffesakskjeden. Inndragningsfokuset må være til stede allerede ved oppstart av en sak, videre gjennom etterforskningsfasen, til en eventuell rettskraftig dom med inndragning. Kompetansehevingen må foregå både blant ordenspatruljer som utfører politiarbeid på stedet, samt i etterforsknings- og påtalemiljøene. Det må videre utvikles en kultur i politiet der inndragningsarbeid er en naturlig del av det totale straffesaksarbeidet.

Arbeidet med inndragning og verdisikring vil tidvis kreve økt etterforskningsinnsats, og kan dermed også ha en ressursmessig side. Gitt nåværende kompetansenivå og måleparametre som fokuserer på rask ferdigstillelse av etterforskning og påtaleavgjørelse, vil inndragning kunne oppfattes som en merkostnad av ressurser.

Påtalemyndigheten i politiet har en nøkkelrolle i inndragningsarbeidet, men har begrensede muligheter til å følge tett nok opp på grunn av stort sakspress. Når påtalejuristene har knapt med tid, vil det kunne svekke kvaliteten i inndragningsarbeidet. Utfordringer på ressursiden må ikke undervurderes, når man skal vurdere til dels tidkrevende inndragningsarbeid. Ressursutfordringer avhjelpes ikke med lovendringer i inndragningsbestemmelsene.

Lav kompetanse og ressursmangel er gjensidig forsterkende faktorer, som hindrer effektiv bruk av regelverket. Dersom man ved innledende etterforskningsskritt har fokus på inndragning, vil ikke inndragningsetterforskning nødvendigvis kreve mer ressurser og føre til lengre saksbehandlingstid.

3. Om de enkelte lovforslagene

Straffeloven § 67

Bestemmelsen bør bestå i sin nåværende form. Bruttoinndragning bør fortsatt være hovedregelen, slik at det som nå er opp til rettens skjønn å vurdere dette i den enkelte sak. Det er ikke behov for et skille i lovteksten mellom lovlig og ulovlig verdi. Det foreslåtte skillet kan i helt spesielle tilfeller føre til resultat som er i strid med den alminnelige rettsfølelse.

Eksempelvis måtte man etter den foreslåtte lovendringen vurdert fradrag for verdien av kunstgjødsel, jord og potter brukt til å dyrke cannabis.

Straffeloven § 67a og § 74

Sør-Vest politidistrikt er positive til Straffelovrådets forslag til en ny § 67a, som hjemler inndragning av utbytte, uten at det kan påvises hvilken konkret straffbar handling utbyttet stammer fra.

Med et noe lavere skyldkrav enn bevist utover enhver rimelig og fornuftig tvil, vil man avhjelpe en del av de problemstillinger Straffelovrådet viser til. Et eksempel kan være ved beslag av større mengde kontanter i gjengmiljøer, hvor det kan være meget tid – og ressurskrevende å sjekke ut alle mulige alternative forklaringer om opphavet til midlene.

Sør-Vest politidistrikt deler også Straffelovrådets oppfatning av at den foreslåtte § 67a langt på vei vil kunne fylle de samme formålene som en ordning med sivilrettslig inndragning. En justering av straffelovens regler vil være å foretrekke fremfor en nydannelse i form av hjemler for sivilrettslig inndragning. Det vises her til Sør-Vest politidistrikts innvendinger mot sivilrettslig inndragning i forbindelse med høringen om dette i 2017, under henvisning til at *"dagens mangelfulle oppfølging av de tilgjengelige hjemler for inndragning bør ikke være grunnlag for en nydannelse som foreslått [ved sivilrettslig inndragning]."*

Straffelovrådets foreslåtte § 67a blir mest effektiv dersom man også endrer nåværende straffelovs § 74. Dette slik at inndragning etter § 67a annet ledd kan gjennomføres i tilfeller der ingen har gjort krav på å være eier av tingen, forutsatt at det på hensiktsmessig måte er gitt oppfordring til mulige eiere om å gjøre krav på å være eier.

På dette punkt må det bemerkes at Straffelovrådets foreslåtte frist på 6 måneder, sammenholdt med kravet om at politiet skal forsøke å finne rett eier, ville gjort bestemmelsen vesentlig mindre aktuell i eksempelvis ordinære saker som gjelder oppbevaring av narkotika.

Normert saksbehandlingstid er 120 dager, og en "venteperiode" på 6 måneder vil i så måte skape unødige restanser. Videre vil det vel normalt være slik at besitter har best kunnskap om hvem som er reell eier av gjenstanden. Besitter skal også i dag orienteres om beslaget jf. straffeprosessloven §§ [207](#) og [205](#). Det vil i lys av dette være fornuftig å oppstille et krav om at en eventuell eier selv må melde seg, eller at besitter oppgir reell eier til politiet, innen en frist på 120 dager.

Straffeloven §§ 69 og 70

Det advares mot å gjøre endringer i straffeloven § 69 med mindre det samtidig innføres nytt regelverk om pønalt inndragning. Straffelovrådet har ikke utredet hvordan eventuelle nye regler om pønalt inndragning kan reguleres, foruten å foreslå et eventuelt nytt kapittel om konfiskasjon. Vi antar et eventuelt nytt regelsett vil kreve et omfattende arbeid, hvor flere spesiallover må gjennomgås.

Det er per 2021 rikholdig rettspraksis rundt bruken av straffeloven § 69, og bestemmelsen nyttes i flere tilfeller hvor noe annet enn inndragning ville vært støtende. Et eksempel er

inndragning av kniver brukt ved alvorlige voldslovbrudd. Et annet eksempel er inndragning av kjøretøy som stadig benyttes av notoriske ruskjørere, eller kjøretøy som nyttes ved andre grove eller gjentatte trafikklovbrudd, som setter andres liv og helse i fare, sml. [RA-2018-3](#) (kvalitetsrundskrivet) punkt 4.4.10. Et tredje eksempel er inndragning av eksklusive varer som smugles gjennom tollene. Det er neppe tilfelle at slike gjenstander vil bli brukt i nye straffbare handlinger. Tolloven når best sitt mål dersom mottaker fratas disse gjenstandene.

Dersom straffeloven § 69 ikke endres, er det heller ikke nødvendig å gjøre justeringer som Straffelovrådet foreslår opp mot straffeloven § 70.

Straffeloven § 71

Sør-Vest politidistrikt støtter Straffelovrådets forslag om et nytt andre ledd i straffeloven § 71, tilknyttet den nye foreslåtte bestemmelsen i § 67a.

Da vi ikke er enige i foreslåtte endringer av straffeloven § 69, er vi ikke enige i at fjerde ledd andre punktum i nåværende form strykes.

Vi støtter ellers den foreslåtte justeringen av femte ledd, å endre ordet "gjenstanden" til "tingen" i samsvar med begrepsbruken ellers i kapittelet.

Straffeloven § 72

Vi støtter forslaget om en justering av § 72 første ledd, som klargjør at det må dreie seg om utbytte av *en* straffbar handling, uten at det trengs en knytning til *hvilken* straffbar handling utbytte stammer fra.

Vi er ikke enige i andre endringer som foreslått tilknyttet § 72. Dette da vi som tidligere nevnt er imot innskrenkninger av § 69. Vi ser heller ikke behov for det nye fjerde ledd som foreslås.

Straffeloven § 74

Vi støtter bare delvis endringer i samsvar med forslaget til ny § 67a, men viser ellers til våre kommentarer under § 67a om at vi er uenige i 6 måneders fristen, samt er uenige i at politiet aktivt skal måtte søke etter en mulig eier.

4. Suksessfaktorer

Kompetanse og kultur

Sør-Vest politidistrikt er av den klare oppfatning at kompetanseheving er en effektiv måte å ramme profittmotivert kriminalitet, også i et gjengperspektiv. Dersom målsettingen er å hindre rekruttering til kriminelle gjenger, eller hindre dannelse av nye, har vi erfart at kompetansehevende tiltak i inndagningsarbeidet må rettes mot de geografiske driftsenheter. Det er i stor grad de geografiske driftsenhetene som har straffesakene mot unge personer som

søker mot slike miljøer. Etterforskningsmiljøene på de geografiske driftsenhetene har som regel mindre kompetanse og ressurser enn hva spesialistmiljøene i politiet har.

Kontinuerlig fokus på holdningsfremmende og kompetansehevende tiltak hjelper. Dette har vi i Sør-Vest politidistrikt erfart, gjennom å drifte et eget inndragningsprosjekt, samt siden 2016 å ha en egen stillingshjemmel for inndragningsspesialist. Vi ser også at kompetansebegrepet strekker seg utover en ren teoretisk forståelse av regelverket. Arbeidet handler mye om den praktiske gjennomføringen: sikring og oppbevaring av verdier, informasjonsinnhenting i avhør, ytterligere finansiell sporsikring, og til slutt realisering av inndratte verdier. Inndragningsspesialisten har fått mengdeerfaring med dette og står for kunnskapsoverføringer til enheter med mindre erfaring og kompetanse. I tillegg samhandler inndragningsspesialisten ofte med Statens Innkrevingsentral og Namsfogden etter en rettskraftig dom.

Fokus fra øverste ledelsesnivå i politidistriktet er egnet til å forsterke oppmerksomhet rundt inndragning i samhandlingen mellom påtale og etterforskere.

Sør-Vest politidistrikt er kjent med at det nylig er igangsatt en del kompetansehevende tiltak innen inndragningsarbeidet nasjonalt. Eksempelvis har faggruppen Finansiell Sporsikring utarbeidet tiltakskort, undervisningsfilmer, samt maler knyttet til verdisikring i straffesakssystemet BL m.v. Samtlige politidistrikter vil også i fremtiden få egne inndragningsspesialister, som vil være lokale inndragningsressurser. Temaet har stor oppmerksomhet hos fagmyndighet, og er i 2020 / 2021 en del av Obligatorisk Årlig Opplæring innen etterforskningsfaget. Dette vil løfte den generelle kompetansen om inndragning for alle deltakerne. I tillegg har politihøgskolen startet et nytt studium "Inndragning og pengespor", hvor 500 studenter deltar. Dette og lignende arbeid må videreføres.

Ressurser

Bruk av en dedikert inndragningsspesialist i konkrete saker har vist at det ofte skal lite ekstra kapasitet til før man får gjennomført inndragning. Dette gjelder særlig hvis bistanden kommer på et tidlig tidspunkt i etterforskningen.

En annen suksessfaktor er bruk av fagspesialister, som f.eks. spesialetterforskere med revisorkompetanse, i saker hvor økonomiske spørsmål gjør seg gjeldende.

Som tidligere nevnt under punkt 2 har påtalemyndigheten i politiet en nøkkelrolle i inndragningsarbeidet. At påtalemyndigheten har høy kompetanse om mulighetene som ligger i inndragningsbestemmelsene er nødvendig. Videre at påtalemyndigheten har god kapasitet til å beslutte nødvendig bruk av tvangsmidler, har kapasitet til å lede etterforskningen og deretter iverksette saker innen rimelig tid, er avgjørende for å lykkes med inndragningsarbeidet.

5. Merknader til alternative tiltak i kapittel 13

Til 13.2 - Oppfølging av tidligere anbefalinger

Det er opp gjennom årene skrevet flere utredninger med forslag om tiltak som kan understøtte en mer effektiv inndragning av utbytte fra straffbare handlinger. Det er viktig at disse rapportene følges opp.

De tiltakene som foreslås i rapportene ble i stor grad trukket frem allerede i NOU 1996:21 – "Mer effektiv inndragning av vinning". Hadde NOU 1996:21 i større grad blitt fulgt opp for 25 år siden, ville politi-Norge i dag vært bedre i stand til å jobbe effektivt med inndragning.

Til 13.3.4 - Endring av primærkompetansen for beslutning om heftelse

Sør-Vest politidistrikt mener påtalemyndigheten selv bør få primærkompetanse til å beslutte heftelse. Det vil forenkle arbeidet for politiet i saker der verdisikring ved heftelse er aktuelt. Forslaget om at en etterfølgende rettslig behandling først skjer dersom noen som er rammet av tiltaket begjærer rettslig prøving, støttes også.

Til 13.3.5 - Saksforberedelse og kompetansespørsmål ved rettens behandling av inndragningssaker

Det bør være tilstrekkelig med forbehold om inndragning. Dersom man skal få effekt av nullstillingsprinsippet og la domstolene komme frem til riktigste resultat, bør ikke domstolene være bundet av påtalemyndighetens påstander tidlig i saken. Det er ikke domstolene for andre straffer; domstolene skal dømme slik det er riktigst.

Til 13.3.6 - Forholdet til betenkningen om sivilrettslig inndragning

Sør-Vest politidistrikt er, som flere ganger tidligere nevnt, enige med Straffelovrådet i at gjeldende inndragningsregler i straffeloven i det alt vesentlige gir tilstrekkelige hjemler for å inndra utbytte fra straffbare handlinger. Med i tillegg en ny strl § 67a som rådet foreslår, mener vi lovverket vil være tilstrekkelig, dersom det følges opp og benyttes etter forutsetningene.

Sør-Vest politidistrikt svarte på høringen om sivilrettslig inndragning i 2017. Vi stilte oss da kritiske til slik innføring, blant annet fordi tiltak foreslått i tidligere rapporter om strafferettslig inndragning ikke var fulgt opp. Vi var tydelige på at vi lykkes med inndragning når vi får bygget en solid og robust kultur for inndragningsarbeid lokalt i hvert politidistrikt. Om ikke gjeldene inndragningsbestemmelser benyttes, blir vi ikke bedre på inndragning, med enda et nytt regelverk.

Det er og verdt å merke seg at sivilrettslig inndragning, som foreslått av Rui, uansett ble forutsatt å være et subsidiært instrument, når strafferettslig inndragning ikke er mulig eller er vesentlig vanskeliggjort. "Begrunnelsen for subsidiariteten er at sivilrettslig inndragning ikke skal kunne misbrukes til å gjennomføre inndragning, som ellers kunne ha vært gjort innen strafferettssystemet." Sivilrettslig inndragning er derved ingen "quick-fix."

Til 13.4.1 - Bedre resultatmål for inndragning i politiet og påtalemyndigheten

Slik politiet måles på inndragning, er etter vårt syn til dels misvisende. I JUS624 står forklart:

"Rapporten viser antall rettskraftige inndragningskrav (ved rettskraftig dom eller vedtatt forelegg). Det er antall inndragningskrav som telles, ikke antall saker. (Det kan være flere inndragningskrav i hver sak). Med inndragningskrav menes hver enkelt inndragning som registreres."

Sør-Vest politidistrikt hadde et år på statistikken inndratt kr 25 millioner, og var da blant Norges beste distrikter på inndragning. En enkelt sak hadde inndragning av kr 20 millioner. Men, i saken var ikke en krone reelt fratatt den kriminelle, ingen verdier var tatt i beslag eller sikret ved heftelse. Er det godt inndragningsarbeid?

Vi har andre saker å vise til, der Sør-Vest politidistrikt har sikret millionverdier i den innledende etterforskningen, for senere å overlate verdiene til et konkursbo. Da kom ikke en krone med på inndragningsstatistikken, selv om store verdier var sikret.

Vi kan ellers i en sak inndra kr 10.000,- fra en ungdom som selger narkotika. Tallet vil ikke bidra mye i en statistikk, men er likevel viktig inndragning, særlig med tanke på at forebygging er politiets hovedstrategi. Så hva er egentlig godt inndragningsarbeid?

I mange saker med økonomisk kriminalitet blir det dom på erstatning, istedenfor inndragning. Erstatningsbeløpet i eksempelvis en sak grovt underslag, vil da ofte tilsvare størrelsen på utbyttet. Sør-Vest politidistrikt mener derfor vi ikke kan se på inndragningstallene i et distrikt alene, uten å se parallelt på tall over idømt erstatning.

Det viser seg også å være forskjeller på hvordan man teller antall inndragninger, i de forskjellige politidistriktene. Vår inndragningsspesialist hadde for en tid tilbake dialog med lokalt domskontor. I en konkret straffesak med inndragning av flere titalls gjenstander, ble tallet på inndragninger likevel ført som en inndragning i saken. Inndragningsspesialisten valgte da å kontakte et annet distrikt som hadde høyt antall inndragninger, for å sjekke hvordan dette distriktet førte sine tall. Det viste seg da at en inndratt pistol med syv skudd, i det distriktet ble talt som åtte inndratte ting.

Et annet moment er uansett at det er epler og pærer som sammenliknes i disse tilfellene. Vi kan inndra tre kniver i en sak, tre kjøretøy i en annen. Så hva sier egentlig tallene oss? Sør-Vest politidistrikt tror vi til en viss grad må akseptere at inndragningstallene ikke er de enkleste / beste å måle.

Incentiver

Sør-Vest politidistrikt ønsker ikke at det skal innføres noe incentiv-ordning, der inndratte verdier skal føres inn i fond, eller tilbake til distriktet på noe vis. En slik ordning kan medføre uønskede skjevheter i politiets prioriteringer. Det er ikke mangel på incentiver, men mangel på oppfølging av tidligere foreslåtte tiltak, og manglende bruk av gjeldende regelverk, som er den største utfordringen knyttet til politiets inndragningsarbeid per i dag.

Til 13.4.3 - Samordning mellom politiets operative enheter og namsmyndighetene. Mulige endringer i tvangsfullbyrdsloven.

Sør-Vest politidistrikt har hatt i dialog med lokal namsfogd om verdier hos personer hvor namsmyndighetene forgjeves har forsøkt å tvangsinnfordre. Namsfogden har da opplyst at "Det finnes ikke noen mulighet til å gjenåpne utleggssaker. Etter tvfbl. § 5-15 er omgjøringsadgangen ute når saken avsluttes."

Det er uheldig, eksempelvis dersom politiet finner større verdier tilknyttet en person, der inndragning ikke er aktuelt. Vi ser derved det kan være et behov for endringer i tvfbl.

Til 13.5.2 - Kompetanseheving i alle ledd

Det er et behov for kompetanseheving i alle ledd, både i politiet, hos statsadvokatene og i domstolene. Når kompetansehevende tiltak iverksettes, må disse følges opp over tid, og må få virke, før eventuelle omfattende lovendringer vurderes.

6. Oppsummering

Inndragningsspesialisten i Sør-Vest politidistrikt har bidratt i to av de tidligere rapportene om inndragning som Straffelovrådet viser til. Konklusjonene fra disse rapportene gjør seg fortsatt gjeldende: det kan gjennomføres tiltak for å forbedre politiets inndragningsarbeid, uten større lovendringer. Gjeldende regelverk er i det vesentlige tilstrekkelig.

Det er kompetanse og ressurser det må satses på.

Med hilsen

Hans Vik
Politimester

Kristin Nord-Varhaug
Politiinspektør

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.